Ч. 137. Чернівцї, середа дня 17. (30.) листопада 1904 р. Рочник XX.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ що середи, пятницї і недїлї, з тижневим додатком „РУСКА РАДА“.

Редакция, адміністр. і експедиция при улици Петровича ч. 2.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застережене. — Рекламациї неопечатані вільні від оплати почтової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“ разом з „Рускою Радою“:

на цїлий рік	20 К.	— с.
„ пів року	10 „	— „
„ чверть року	5 „	— „
„ місяць	1 „	70 „

Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.

Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

Утраквізм в ґімназиї.

(Написав др. Мирон Кордуба).

Справа утраквізму в середних школах стала ся послїдними часами голосною. З нагоди проєкту піднесеного зі сторони одної ґрупи польских послів в галицкім соймі, проєкту, щоби заснувати на пробу кілька утраквістичних польско-руских ґімназий, стало питанє про „бути або не бути“ утраквізму актуальним. Посипали ся в дневниках артикули pro і contra, збирали ся збори і фахові анкети, які всесторонно обговорювали сю справу а навіть галицка рада шкільна краєва вислала двох інспекторів у ті краї, де утраквізм вже давно введений, щоби на місци пересьвідчили ся про успіхи сеї системи. А вислані інспектори не потребували робити надто великих подорожий, бо на цїлім сьвітї є таких утраквістичних ґімназий аж вісїм а то в Марбурґу, Країнбурґу, Люблянї, Рудольфсвертї, Сучаві і Чернівцях (дві) а сего року прибула ще одна девята, в Кіцмани. Лише три народи такі щасливі, що на них робить ся того рода експерименти, а то: Русини, Словінцї і Волохи. Але й в тих девяти ґімназиях переводить ся утраквізм не після одного пляну і майже кождий заклад має свій окремий устрій, або бодай деякі питомі цїхи. Загально можна тут розріжнити два типи: А. В низшій ґімназиї учать по нїмецки нїмецкої і грецкої мови а прочі предмети викладають ся матерною мовою учеників — у висшій стає нїмецка мова викладовою для всїх предметів без ріжницї. Б. В низшій ґімназиї учать по нїмецки нїмецкої і грецкої мови, історії, ґеоґрафії і природних наук а прочі предмети викладають ся матерною мовою учеників — у висшій викладає ся ще й математика і пропедевтика фільозофії по нїмецки. До сего треба додати, що майже по всїх названих ґімназиях є попри утраквістичні відділи ще й відділи з чисто нїмецкою викладовою мовою і що у одних і других відділах учить той самий учительский збір.

Результат всїх тих розслїдів вийшов для утраквізму неґативно. Не лише подавляюча більшість преси станула на противнім утраквізмови становищу; фахові анкети зложені з визначнїйших ґімназияльних і унїверзитетских професорів заявили ся зі всею рішучостию против сего експерименту а навіть вислані інспектори зложили, як показує заява галицкої шкільної краєвої ради в соймі, справоздане своїй власти, яке кульмінує у висказї, що утраквізм зовсїм не сповняє тих надїй, які на него покладають.

Чуючи і читаючи се все мимоволї подумаєш: якуж основу істнованя мають ті власне наведені істнуючі вже утраквістичні ґімназиї, коли так ріжні круги з рідкою однодушностию висказують ся против утраквізму! По що удержувати институциї, які по думцї більше і меньше фахових людий не то не приносять нїякого хісна але ще й шкоду?

Але заки відповімо на се питанє, приглянмо ся ще раз тому утраквізмови, щоби не стягнути на себе закиду, немов то покладаєм ся слїпо на verba magistri.

Перш за все спитаймо яку цїль мають ґімназиї? На се звичайна відповідь, що цїлию ґімназияльної науки є підготувати учеників до академічних студий, дати їм загальну підставу, потрібну до дальших фахових студий або т. зв. загальне образованє. А се загальне образованє не лежить в сумі вивчених і готових до іспиту відомостий; воно вироблює ся доперва у нутрі ученика через перетравленє накопичених відомостий, при чім память грає ролю жолудка, задержуючи соки а відкидаючи непотрібний або незрозумілий баляст. Загальне образованє — се форма внутрішного чоловіка, форма відповідаюча єго природним дарованям і житєвому положеню. Річ понятна, що тої форми не можна зробити зовнї, що вона може побільшатись лише через зріст у внутрі. Одно, що школа може і повинна робити, се подавати хистови до зросту, припуку, нагоду і поживу — зробити образованя вона не в силї. Але вона може ще щось зробити: через засипуванє ученика нестравним і невідповідним кормом може школа перепинити або й задусити початки образованя. А кождий корм є нестравний, коли єго суть або форма, в якій він поданий, не приготовлена відповідно до ума ученика, не достроєна до єго можности пониманя. Тому вже Джон Льок кладе на чолї своїх „думок про вихованє“ тезу, що стала основною доґмою всеї педаґоґіки: „Перш за все треба дбати, щоби дїтям науку робити легкою аж до послїдних границь можливости.

А тепер придивім ся, як виглядає все висше сказане в приноровленю до утраквістичної ґімназиї. Не думаю тут запускати ся далеко в теоретичні розслїди, а маючи тут, в Чернівцях, аж дві такі екзотичні цьвітки, а то румуньско-нїмецкі відділи при I. ґімназиї і руско-нїмецкі при II. ґімназиї, будемо могли оперти свої заміти на живій, реальній основі. Оба ті заведеня урядженї після типу Б. і мають попри утраквістичні ще й чисто нїмецкі відділи.

(Далї буде).

З краєвої полїтики.

Вільнодумство і попівство — пише „Neue Freie Lehrer Zeitung“, що стала із процесуальних причин появляти ся в місце „Fr. L. Ztg.“ — се два нез'єдинимі противеньства — оттимто за „Вільнодумними“ станули між духовеньством лиш нечисленні сьвітлі одиницї, що підняли ся понад окружене і традицию. Впрочім, як пише „Fr. L. Ztg.“ складає ся буковиньске прав. духовеньство із двох катеґорий: облудників і „нищих духом“, які спільно працюють над тим „щоб не лише безмежно визискувати нарід материяльно але також руйнувати єго морально і духово“. Говорить ся, що на Буковинї нема клерикалїзму, бо прав. духовеньство не стремить до церковної держави як єго римскі товариші по званю а на дїлї панує тут також грубе надуживанє релїґії і церкви до полїтичних і личних цїлий духовеньства. На чолї отсих „сьвятцїв“ стоїть муж, який завів усї надії, які на него колись Буковина покладала. Гладенький, як се може бути тільки Єзуїт, прибраний в чесноти, яких по дїлї зовсїм не мав, кокетував довгими роками з правительством після єзуїтскої засади, що цїль осьвячує средства, аж допняв митрополичого престолу, із якого розпняв опікуючі крила над попівством...

По безсильному старцеви Чуперковичеви надїяли ся православні вірні наслїдника, який би зумів станути на висотї своєї задачи і усунути з православної церкви національний шовінїзм Однак православна церков завела ся на теперішнім митрополитї, „який сьвідомо охоронює і попирає попівство в єго найбруднїйших проявах. Ми вже не раз по-

---

Петко Тодоров.

Мати музи́ки.

(Зі збірки „Нариси і ідилї“).

(Конець).

Але ворожба старої циганки полинула в небо і найшла послух у Бога. Доля своє зробила — сему щастє, тому нещастє принесла, тільки судьби музи́ки не годен нїхто порозуміти. Усї розпадали ся над ним, усї поважали єго і любили — і він такой зарівно всїх любив. Коли який товариш справляв весїлє, єго першого просив у дружби — на передї весїльної дружини на бистрім кони вимахував він прикрашеним збаном вина, гарно мережана хустинка діставала ся єму усе в дарунку. Кождий найшов собі подругу, кождий придбав собі родину, єго лиш серце не мало нїгде пристановища.

„Нено! — стане єму бувало матїр докоряти — вигляди собі дївчину, най маю підпору на старість...“

— Де менї шукати єї, нене? Коли їм заграю, так гуляють они, усї червоні як яблока, до всїх тягне мене серце. Та приведу лиш котру у хату, то вборзї зівяне і поморщить ся як піґва.

І остав ся музика парубком і стали вже єго люди тим дражнити.

Кождої недїлї зараз з полудня вже єго скрипка гудїла селом, завзивала старих і молодих на гулянє. Бадьорно засунувши шапку на уха, починає веселий проводир танець — живо і складно ставить він ноги, вказує кроки; за ним рядом моторні дївчата, парубки з ними; скаче, вгинаєсь, колише, звиває кругом веселий хоровод. А в серединї стоїть музи́ка, радісні звуки причаровує зі струн моторна гра єго пальцїв. І сьміх і крики і тупіт гремучий звенять в дрожачім воздусї у такт. Глядить музи́ка на сьвіжі облича, стрункі дївчата — він грає і грає, а коли бачить, як палаючі зори біжать собі на зустріч, як груба сила мужчин мякне поволи, смирнїє, як тайним дрожем піднимає ся грудь дївоча, тодї збирає і єго хіть кинути скрипкою об землю і скочити і собі у танець веселий і гуляти гуляти до нестому.

...Усї танцюють під такт єго скрипки, що других серця ворушить, втїшає — та він одинокий стоїть у тім гуртї, нїчиє серце до него не бє ся.

І згадав він циганку і єї віщованя і глянув ще раз на хату і село і потягнув у сьвіт далекий на вічну вандрівку. — Де сьвято сьвяткують, там під єго гранє хитають ся в танци дївчата у пестрих запасках мистецки зашитих — де весела дружина гостює, там звенить здалека вже єго бадьора пісня — на заручинах і весїлях втїшає єго скрипка зажурені матери дївчат.

...Але коли ніч настане і кожен по втїсї домів повертає, до рідної своєї до теплої стріхи — то сам лиш музи́ка іде одинокий пропити дарунки, що гранем придбав їх... Сидить в шинку, перед ним вино огнисте і чарку по чарцї спиває він мовчки. А як у тихім снї занїміють пусті обійстя, тодї бере він свою вірну стару скрипку в руки і крізь тиху сонну ніч несе ся єго весела пісня:

В музи́ки родини нїколи нема,
Не знає музика хатнього тепла́,
Бо серцем він в одно спішити там рад,
Де грає весела громада дївчат,
Де в чарках червоне вино цвите,
З котрого все вічна утїха пливе...

* * *

Затихли чисті голоси дївочі, всї споглядають на бабку Ґену, що мовчки сидить в кутку і тільки з провола прокидує ся із задуми. Она піднимає свою білу голову, а болюча усьмішка сьвітить на єї поморщенім обличу.

— „Широке серце мав хлопець і не годен був єго в собі перемогти... Хай Бог єго має в своїй опіцї, де-небудь він тепер пробуває!“ — Она подала ся зі своїм кріслом в зад і засунула на пів перепалене полїно глубше у погасаюче огнище.

Відтак знова випрямила ся, глянула приязно на усїх довкола і неначе якийсь важкий тягар звалив ся їй з душі...

(Із болгарскої мови).

давали конкретні случаї про нечувані надужитя, яких допускали ся попи під позором релїґії. Статї, які обговорювали сесю справу, перейшли навіть через цензуру австрийскої прокураториї, а цїлию тих статий було те, щоби спонукати митрополита, щоби зарадив тим невідрадним відносинам.“

„Місто отже усунути сесю соромну господарку, накликує митрополит і его консистория прокураторию, жадає ще отже державної охорони для ремесла его попів. Також і полїтика се слаба сторона нашого митрополита, як і взагалї всїх наших попів. Чого в послїдних тижнях доконали наші вільнодумні посли, яких вибрав нарід против волї попів, сего не могли заперечити і не узнати навіть найзавзятїйші противники, а тільки митрополит не може переболїти утраченого панованя его клїки“.

Звісний і дуже характеристичний висказ митрополита: „З тими людьми (т. є звільнодумними) порівнатись? Їх треба копнути ногою!“ Справдї новітний виклад Христової науки годї було в иньший спосіб лїпше напятнувати, якраз сими словами. Нїяк інакше не можна було також наглядніїйше звести до абсурду поверховну чутливу гуманність попів, як якраз через те. А сих слів ужив князь церкви, земский наслїдник Христа і Петра, а одно дрожене мязи его лиця се неоспорима доґма для підчиненого клиру“.

До отсеї безпощадної оцїнки дїяльности нашого „приятеля“ митрополита др. Репти згадатиб лиш те, що она появила ся у часописи, у якій prim веде Румун д. Кісанович. Проте про національні мотиви тих стрічок не може бути й мови.

Полїтичний перегляд.

Демонстрация социял-демократів у Відни.

В недїлю 27. листопада с. р. счинили социял-демократи демонстрацию перед президиєю мінїстрів і перед мінїстерством просьвіти. Демонстрация була звернена против правительства і християньско-социяльної партиї (антисемітів) задля постанов долїшно-австрийского сойму в справі шкільного закона. На щастє не прийшло до нїякого конфлїкту. Відтак демонстрували социялїсти перед ратушем. Деякі демонстранти хотїли насильно висадити бічну браму ратушеву, однак полїция до того не допустила. Віддїлови полїциї удало ся в кінци товпу розігнати. Підчас демонстрациї ранено легко трох демонстрантів і пятьох полїцаїв. Девять осіб арештовано.

Положенє в Угорщинї.

З Будапешту доносять, що опозицийні сторонництва скликали віче, щоби виступити проти Тіси. Рівночасно скликали социял-демократи збори в справі загального безпосередного і тайного голосованя. Збори відбули ся спокійно. Численні міста на провінциї заявили ся будь-то за Тісею будь-то против него.

Бувший президент мінїстрів Сель оголосив відкритий лист до виборців, в якім заявляє, що послїдні події в соймі викликали в нїм прикру постанову — зложити свій мандат. Послїдні події угорского парляментаризму вправдї виказали, що треба конче перевести зміну реґуляміну але не через нарушуванє обовязуючих законів. Через таке поведенє зроджує ся леґальна непевність і можливість дальшої путаницї. Місто того, щоб насильно переводити зміну реґуляміну треба було радше стреміти до цїли таким робом, щоби вся публична опінїя, яка вже й нинї признає необхідність зміни реґуляміну, присилувала опозицию до мирного поведеня.

Із клюбу полудневo славяньского.

Недавно відбув полудневo славяньский клюб засїданє ради обговореня полїтичного положеня. Пос. Шустерсіч дораджував, щоб обструкцию вести дальше. Більшість клюбу заявила ся однак проти обструкциї. Є така гадка, що наколи Шустерсіч до своєї тактики не наклонить прочої частини клюбу, то із своєю ґрупою з него виступить. При сїй нагодї годить ся згадати, що відоме виступленє послів Барвіньского, Пігуляка і Гладишовского із полуд.-слав. клюбу лучено зовсїм безосновно саме із обструкциєю полудневих Славян. Се виступленє було, як відомо, тільки наслїдком ухвали другого з'їзду австрийско-руских послів, щоб утворити в парляментї один руский клюб.

Ювилей М. Павлика.

Повнїська саля львівского Народного Дому се одно дає міру величавого сьвяткованя ювилею Павлика, хоч суспільність, серед якої він трудив ся, якраз причинювала ся хиба до того, щоб він випав саме навпаки... Після вступного слова В. Стефаника, відсьпівав академічний хор кантату в честь Ювилята а відтак д. М. Лозиньский обрисував в своїм відчитї значінє дїяльности, М. Павлика і прикрі відносини, які тривають безпреривно поміж ним а нашою суспільностию. В проґраму концерту увійшли ще відсьпіванє величного Лисенкового Гуса. і „Каменярів“ укладу Карбулицкого, якого овацийно витано і віддеклямоване „Дїдуся“ В. Левицкого. Властиве шанованє дотеперішної дїяльности М. Павлика наступило аж при 7. точцї програми. Члени комітету вивели передчасно підкошеного злиднями ювілята на естраду і цїла саля, яка й досї не щадила оплесків — залунала прямо громом окликів, оплесків для М. Павлика, який через кілька хвилин безвпинно розклонював ся. Аж ось виступив на естраду др. К. Трильовский промовляючи завше до ювілята як його партийний товариш. Після сего передали селяни з Покутя ряд адрес і дарунків для Ювилята. Між иньшим жертвувало родиме село Монастириска вкусний козацкий пірнач, селянки із Коломийщини вишивки, поступова інтелїґенция портрет Драгоманова і т. д. Тут-же продеклямувала гарно сїльска дївчина із під коломиї Л. Ткачук: Колеси „Збудись народе!“ Із черги виступили делеґати буковиньского учительства дд. Карбулицкий і Хемійчук передаючи Ювилятови богато прикрашену адресу із відповідною промовою. Після них відчитав д. Я. Весоловский вкусно зладжену адресу тов. укр. студ. „Січ“ в Чернівцях. Наших делеґатів як Ювилят так і публика витала дуже сердечно. За тим відчитали свої адреси представники „Академічної Громади“ і „Основи“. Після того читали члени комітету привітні письма, яких наспіли сотнї із усїх усюдів, де лиш гомонить наше слово. Мило вражала велика скількість привітів із нашої країни. Між ин. надіслав привіт віцем. проф. др. Ст. Смаль Стоцкий, усї наші інспектори шкільні із д. Ом. Поповичем на чолї, професори рускої ґімназиї в Чернівцях, богато п. учителїв, наші „Січи“, тов. „Союз“, семинарска молодїж, не говорячи про листи від приватних осіб. Чимало наспіло привітних писем із України як Київа, Лубна, Нїжина (2), Уманя, Одеси, Полтави, Гадяча та від рев. укр. партиї. Крім сего наспіли ще привітні письма з Петербурга, Дорпату, Відня (ред. „Ruth. Revue“ — „Січ“ — Технїки), Женеви (Волховський, Ляхоцький і Я. Федорчук) та з Америки від ред. „Свободи“. Усїх привітних писем тут й не перелїчити. Впрочім будуть вони подані в описї ювилею, що вийде осібною книжечкою. Були привіти також польскі і російскі а між ними від ред. „Жівой Мислї“ д. І. Святитского. По прочитаню привітів промовив сам Ювилят, не беручи нинїшного сьвяткованя до своєї особи, тільки до думок, які він боронив.

І в сю сьвяточну хвилю наводить Ювилят засади, після яких поступав. Перше се праця для мужицтва, заходи щоб добути красшу долю для мужиків, що є основною верствою нашого народа, друге се стараня о полекшу долї поневоленого жіноцтва, передовсїм нещасних зведениць а трете се конечна правдомовність і щирість у поведеню так перед загалом які перед власним сумлїнем. Правдомовність йшла у Ювилята так далеко, що на розправах судових не старав ся нїколи оправдуватись тільки переконував судиїв про справедливість своїх думок, що вони знова вважали запеклїстю. Крім сего звернув ще увагу на способи борби з противником, яка повинна все вестись чесним оружем. — Отсю промову вислухала публика в надзвичайнім скупленю духа, нагороджуючи ще раз ш. Ювилята рісними оплесками. Ще залунали звуки гимну „Живем живем“, який відсьпівав завзято ремісничий хор, а за тим „Який то вітер“ і „Гей там на горі Січ іде“ та „Шалїйте“ і публика стала звільна виходити.

Ще раз зібрала ся вона на комерсї в ресторанї Райха, де просьпівав хор молодїжи кілька пісень а також промовляв др. К. Трильовский, сел. Королюк, селянин-поет П. Думка, М. Лозиньский і др. Ів. Франко.

Годї тут поминути й сего, що старша львівска громада поза кількома одиницями, що прислали свої письменні привіти, сьвітила на ювилею — своєю неприсутністю. *(ос)*

Письма з краю.

З сучавского повіту.

Рідко коли відізве ся руский голос із полудневої части нашого краю в „Буковинї“, так немов би Русини не мали в тих повітах жадних національних інтересів, немов би рускі оази були віддані коли не на божу, то хоч на румунїзаторску ласку. Се дуже зчудує кождого, хто бачить, як иньші народи дорожать такими оазами і всїми силами старають ся їх удержати для своєї нациї. А у нас? Бувало колись відзивались рускі голоси з Рус-пе-боула або Іпотешт, та тепер вже все затихло... Аж оногди знов сьвіт дізнав ся про кривду Русинів з Надсучавщини; — се якийсь білий крук, що рад би і в румуньских околицях розсадники рускі удержати чисті. Та се лише була мова про одну громаду, а прецїнь скільки кривд, тяжких кривд дізнає руский нарід в тих переважно румуньских повітах! Тут варто би із кождого руского села дізнатись про житє-бутє народу, про его бажаня, его кривди. А кривд тих множить ся страшно — помимо злученя румуньских демократів із нашими рускими послами... Ба, буває таке, що для декого саме та злука має бути безпечним плащиком для дальшої ганебної роботи... І ось такий приклад хочу подати під загальний осуд.

Село Гатна, сучавского повіту, чисто руске. Правда, є кілька зайшлих Румунів із сусїдних сїл, що „пристали“ до руских, гатняньских жінок; але задля тих одиниць село так само не втратило свого чисто руского характеру, як задля обох сьвящеників-Румунів. Сама Гатна числить около 3000 душ, а до сеї парохії ще належить і сусїдне, так само руске село Мерицея. По гіднім свого свояка пок. Чунтуляка, о. Поповичу, котрий виссав нарід до послїдного, наступив теперішний парох, звісний із своєї „дїяльности“ у Вилавчу, о. Боднарескул, а помічником остав о. Василовский. Сей послїдний знаний рускому загалови з давних часів, бо був колись сотрудником в Боянах, та мабуть з часом пересьвідчив ся, що на нїщо не придасть ся ворожнеча против того народу, серед котрого жиє, і тому став у своїм поступованю обережнїйшим. Селяни на него тут не жалують ся, бо коли по смерти о. Поповича заступав пароха о. Василовский, не здирав шкіру народови, як его попередник се робив, і за ту пільгу та за людяне поведенє люди его люблять, хоч тої щирости до руского народу, яку вимагати маємо право від свого душпастиря, і в него не находимо.

За те сам парох, о. Боднарескул, се приклад душпастиря, яким він не повинен бути! Єго „зделок“ — як справедливо каже дописуватель „Рускої Ради“ — не можна би списати на воловій шкірі, та проте спробую разячі випадки подати до загальної відомости. — Першим дїлом о. Боднарескула, коли прийшов на нещастє Русинів яко парох до Гатни, було: предложити епітропам до підпису письмо до консисториї, в котрім жадає ся румуньского богослуженя! Аби не виставляти себе вже на самім початку румунїзаторским аґітатором, о. Б. заявив, що се письмо прийшло з консисториї, отже така є воля митрополити Репти і его дорадників. Ми привикли вже до всяких ворожих вчинків православної консисториї против православних Русинів, але все таки не хочеть ся вірити, щоб консистория так безсоромно поступала; і тому скорше припускаємо, що се о. Б. хотїв заслужити на ласку своїх наставників. Але не вдалось, як вдалось! Знайшов ся такий епітроп котрий виразно заявив, що в рускім селї Гатнї не треба румуньского богослуженя і що такого письма нїхто не підпише. Так отже мусїв о. Б. — певно з великим болем серця — залишити ту румунїзаторску штучку і взяв ся до иньшого, для него кориснїйшого поступованя: Він бере, що лише вдасть ся і кілько вдасть ся! Він самий виразно сказав: „Люди! приносїть, що хто має, кури, гуси, качки, яйця, муку, мясо і всевсе“. Розуміє ся, бо о. Б. чималий господар і має численну родину, а на се треба богато-богато гроший. Ревно помагає ему в сїй практицї его жінка. Ба, она грає головну ролю в торзї із селянами, а о. Б. дипльоматично прислуховує ся штучкам своєї жінки або докине лише кілька слів — а селянин дає натягатись! Тому і нэ диво, що бідний селянин-зарібник мусїв за вінчанє заплатити 40 кор., що о. Б. важить ся навіть самоубійника похоронити з церковними почестями, сли лише за таку відвагу дістане відповідну нагороду в монетах. О. Б. ради гроший потрафить втяти й таку штуку: Коли минувшого лїта помер зелїзничий робітник Лесь Беженар, а даскал був перешкоджений, то о. Б. не завізвав до помочи присутного заступника даскала, але взяв із собою свого сина, тодї окінченого ґімназияста, розуміє ся, що заплату для даскала загорнув синок о. Б. Таке поступованє о. Б. довело до того, що нарід не лише що не ходить до церкви але й поводить ся з сьвященичою родиною відповідно до еї поступків. Прм. господар Онуфрій Матейчук з Мерицеї був приневолений сказати добродїйцї, котра занадто торгувала ся замісць свого мужа: „Е, добродзїко, що я з Вами маю; ідїть до свого ремесла, до кухнї“, а коли „добродзїка“ обурила ся на таке dictum acerbum, звернув ся мужик до о. Боднарескула: „Оттаке я маю і з мойов старов!“...

Таких і подібних сцен буває дуже часто; але се не впливає зовсїм на о. Боднарескула, бо не боїть ся яко свояк одного з консисторских совітників жадної нагани. Се найлїпше доказує і сей, може одинокий в своїм родї факт: О. Бодн. посварив ся із своїм сотрудником, о. Василовским і за кару не допускав его до співудїлу в богослуженю, анї не поручав ему своє заступництво при христинах, похоронах і т. п. Дійшло до того, що православна консистория згодила ся для примх пароха, аби о. Василовский, отже сьвященик, кілька місяців зовсїм не приходив до церкви! Анї парохови, анї навіть консисториї не прийшло на думку, що через те тратить парох і решту поваги між селянами, що таке поступованє ширить між народом згіршенє, що се противить ся просто правилам православної церкви. Та не добро православних вірних, не добро православної церкви їм в голові. А нарід най гіршить ся, най пропадає, — се-ж руский нарід! Ба, коли по кількох місяцях консистория наказала панотцям помирити ся, то о. Бодн. помимо того і доси не допускає свого сотрудника до богослуженя, бо — так ему хоче ся! А нарід бачить з омерзїнем кождої недїлї і сьвята, як парох відтручує в церкві сотрудника. Не знаю, чи можна ще успішнїйше ширити зневагу для сьвящеників і зневіру в апостольске післанництво церкви, як такими вчинками. Правда, консистория могла би зробити лад, але тут розходить ся о Protektionskind, а до того се ще і руске село! Прецїнь і митрополит Репта сказав: „як кому не в лад, най шукає собі иньшої церкви!“ але се не перешкаджає румунїзаторским фарисеям бідькати ся немов то о добро православної церкви, коли

іде о ворожу аґітацию против Русинів. — Але вертаю до преславного о. Боднарескула. Він тим своїм поведенем довів до того, що самі селяни роблять ему викиди. Н. пр. при похоронах спішить ся о. Бодн. все тому, бо самий (син в Чернівцях, отже не може батька заступити, як от на Йордан) а селяни з гнївом кажуть ему, що на те є другий панотець і що они задля примх пароха не будуть похорони збувати як найскорше. На такі слова о Бодн. мусить мовчати і терпіти. Найлїпшим доказом того ось який випадок: Належачи до гатняньскої парохії село Мерицея збудовало собі власну церков на те, аби в недїлю і сьвята слухати в своїй церкві слова божого. Але від чого-ж о. Боднарескул? Він хоче в Гатнї і в Мерицеї заробити, тож не позволяє свому сотрудникови правити богослужень анї в Гатнї анї в Мерицеї. З того виходить таке чудовище, що хоч є два сьвященики і дві осібні церкви, то богослужене править лише о. Боднарескул на переміну то в Гатнї то в Мерицеї; а мерицейскі селяни мусять, хоч мають власну, гарну церков, ходити до церкви до Гатни; — все се задля захланности свого пароха! Так надійшла „памятна, Дмитрова субота“, дня 5. с. м. Мерицейскі селяни просили о. Бодн., щоб він правив богослужене в їх церкві самий або післав свого сотрудника; але парох упер ся і заявив їм, що мають прийти до гатняньскої церкви. Хто знає і розуміє звичаї нашого народу, зрозуміє також, як мусїло таке поступоване о. Бодн. обурити селян. І щож они роблять? Зібрали ся таки перед своєю церквою, хоч она була замкнена, відбули свій стародавний звичай і спокійно — хоч в души обурені на свого пароха — стали розходитись. Аж тут около полудня надїхав повіз із парохом і его жінкою, котра не забула взяти з собою кілька мішків на мужицкі колачі. Їх повитали словами: „За пізно!“ Попадя залляла ся сльозами, коли побачила, кілько то колачів утратила задля примхи свого мужа-пароха! Нарід обійшов ся без свого пароха, — початок зроблений! А гроші, призначені на заупокійні богослуженя для сьвященика, вложено до діскосу. Але і ся втрата не направила о. Боднарескула, і він далї шкодить свому станови і православній церкві своїм безтактовним поступованем.

На жаль не лише справи церковні терплять задля о. Боднарескула, але навіть і шкільні. Именно системізовано в Мерицеї 3-клясову народну школу з рускою викладовою мовою, а — се уступка для румунїзаторів — румунскою мовою яко обовязковий предмет. Громада старала ся о як найскорше отворене школи, бо бідним дїтям дуже тяжко ходити до далеко віддаленої гатняньскої школи;*) але всї заходи не здали ся на нїщо, бо — власний парох о. Боднарескул зробив протест против тої школи! Тим протестом він хоче як то кажуть, zwei Fliegen auf einen Schlag treffen. Передовсїм проволїче ся тим способом отворене школи і він не потребувати-ме ходити до далекої мерицейскої школи на науку релїґії, за котру нема такої видатної заплати, як за иньші треби; а по друге він удав великого румунїзаторского патріота, зажадавши для школи в рускім селї румуньскої викладової мови! А то, бачите, готові прийти З рускі учителї до Мерицеї, — ну і пропала die Heerlichkeit о. Боднарескула. Але може голос пос. Малика в соймі, котрий спімнув сю справу підчас шкільної дебати, і вплив наших руских членів кр. шк. Ради закінчить отсю одісею мерицейскої школи і тим зроблять конець фарисействам румунїзаторским.

Неправда-ж, сей парох то взірцевий панотець?! А повторю, що се лише кілька прикладів з его „всесторонної дїяльности“, таких вчинків можна списати тьму тьменну, але мабуть вистарчать і сї, щоби паки і паки довести, яких сьвящеників насилає консистория руским селам. Розуміє ся, що поправи тих відносин не можна надїятись, але за те зачинає нарід самий думати над самопомочию. „Дмитрова субота“ в Мерицеї се такий початок самопомочи а де-далї може та самопоміч прибрати і иньший вид і иньшу міру... А вина спаде не на кого иньшого, а на православну консисторию і еї послушних помічників. ω

*) Не можу поминути сумну правду, що село Гатна з 3000 людий і около 600 дїтий, обовязаних до шкільної науки, має лише 2-клясову школу, а для Мерицеї з 1800 людий системизовану 3-кл. школу.

Культ Мітри.

В недїлю дня 27. с. м. відбув ся в просторій унїверзитетскій сали V. інтересний відчит голови „Історичного Товариства“ д ра В. Мільковича п. з. „Культ Мітри“.

Надзвичайно цїкава тема притягнула споре число нашої інтелїґенциї і молодїжи.

Культ бога Мітри датуєть ся від найдавнїйших часів, від тих ще примітивних часів, коли людскість виробляла собі доперва понятє о божестві, коли зображувала собі релїґію. Перша релїґія — по словах проф. Мільковича — обявляла ся в формі страху перед темнотою. Темноту представляли собі як злу силу, котра перешкаджає сьвітлу. В звязи з тим повстала жертва, при помочи якої люди старали ся з'єднати для себе ласку злих богів. Безперервне наслїдство дня по ночи причинило ся до повстаня тої думки, що мусять існувати дві собі противні сили, які з собою зводять безнастанну боротьбу. Людскість збогатила ся отже о одну ідею, яка стала актуальною аж по нинїшний день. На тій гадцї опирають ся і сегодня усї релїґії, а навіть — додамо від себе — і цїла сучасна етика. Культ сьвітла мав ту животворну силу, яка двигнула людскість наперед. А з тим поступила значно і наука, в першій мірі очевидно астрономія. До найбільшого видосконаленя дійшла релїґія сонця у Вавилонцїв і Перзів.

Халдейский нарід в Вавилонї занимав ся з давен давна (можна приняти простір одного тисячилїття) астрономією. Вавилонцї докладно обчисляли біг сонця, кружене плянет і положили в тім зглядї неоцїнені заслуги. Культ 7 плянет розширив ся по цїлій Азиї, а остатки сего культу полишили свої слїди по нинїшний день. Так прим. нїмецкі назви деяких днїв в тижню утворені після імен плянет. Важну ролю відогравав культ сонця в Перзиї, звідки він відтак дістав ся до Европи. В боротьбі доброї сили зі злою лежить великий етичний принцип, який дуже важний для культури і історії.

Бог Мітрас занимав в перскій теоґонїї підрядне становище: Він був богом війни. Найвисшим перским богом був відвідчний час (Αἰών, Χρόνος). З Часу повстали чотири елементи: Небо, Вода, Земля і Воздух. Подібно і грецкий фільозоф Талес сказав, що сьвіт складаєть ся з чотирьох елементів; взагалї всї народи приняли ту ориентальну фільозофію. Кромі культу сонця важний також культ семи планет, взятий з Вавилону. Кождій планетї був присьвячений один металь, від планет принимали людскі души певні прикмети. Кромі того почитали Перзи т. зв. 12 знаків. — Мітрас був первісно богом сьвітла а не сонця. Аж пізнїйше ідентифіковано його з богом сонця. Під тим богом сьвітла представляли собі старинні народи „сотворене сьвітло, яке всьо проникає“, перзонїфікацию правди, яка вічно мусить бороти ся з богом темноти.

Про Мітру кружили ріжні леґенди. (Шановний прелеґент подав деякі леґенди і показав дотичні ілюстрациї) — з тих леґенд полишили ся тільки образи, а доповненем їх можуть служити перскі леґенди.

На конець зобразив ще проф. Мільковича обряди і ритуали, які стоять в звязи з культом сонця, у старинних Римлян.

Слухачі вислухали сей відчит з напруженою увагою і нагородили проф. Мільковича грімкими оплесками.

(в. к.)

НОВИНКИ.

Чернівцї, 29. листопада 1904.

Від адмінїстрациї.

При надходячій змінї місяця просимо відновити передплату і вирівнати залеглости та приєднуваши нам нових передплатників, щоб можна завести улїпшеня в часописї, про що тепер, коли богато т. зв. „передплатників“ залягає із пренумератою не то місяцями але й роками (!) не може навіть думати.

Личні вісти. Віцемаршалок краєвий др. Смаль Стоцкий відїхав в понедїлок т. є. 28. с. м. на цїлий тиждень до Відня. Дня 1. грудня буде принятий на авдиенциї у цїсаря а 2 ого грудня возьме участь в засїданю ради державних желїзниць.

Із „Бук. Бояна“. Подаємо ще раз до відомости, що білети на концерт „Бук. Бояна“ на 10, грудня продає торговля музикалїїв Ем. Розенцвайґа улиця Паньска ч. 9. — Цїни місць: Льожа 16 кор., першорядні крісла 2 ряди по 5 кор., дальші ряди по 4 кор., крісла другорядні по 3 кор., вступ на салю 1 кор. 50 сот., білет для чужих студентів 1 кор., для наших 50 сот. — Всї цїни розуміють ся без податку. — Підносимо особливо, що льожів небавом не стане, тож просимо патріотів памятати о сїм і завчасу тії замовити собі. — *М. Левицький*, голова, *В. Сімович*, писар.

Чайний вечір в тов. укр. студ. „Січ“ відбуде ся в четвер о год. 8.

Убили чоловіка — розуміє ся на своїх шпальтах — редактори „...gemeine Lügen Zeitung“ в погони за сензациєю. „..gemeine Lügen Zeitung“ подала недавно вістку про мниме самовбійство радного Ґотфріда з Залїщик. Тимчасом „небіщик воскрес з гробу“ і прибув до радакциї „..gemeine Lügen Ztg.“, щоби спростувати свій передчасний некрольоґ. Якого параґрафу ужив мнимий „небіщик“, спонукуючи редакторів „..gem Lügen Ztg.“ до відкликаня своїх інформаций, посестра львівського орґану підгородецкого Вшехполяка благорозумно перемовчує.

Чернівцї до Будапешту хиба зовсїм не подібні анї після звуку своїх назвищ анї після вигляду, однак наші почти висилають деякі наші часописї правильно місто до Черновець до Будапешту і доперва відти вертають до нас із належною дописскою угорского (!) урядника, який видно лїпше читає славяньскі букви. Що через те доручуване часописї значно опізнює ся нїчого й казати.

Будапештеньскі торговельники льосами на сплату допускають ся ріжних надужить, перед якими остерігає публику повітова дирекция скарбу у Відни. Се відносить ся в першій мірі до недавно основаного „Угорского стоваришеня банкового і векселевого (Будапешт VIII. — Josefring 16), яке оперує через свого аґента Арпада Бальоґа і до фірми продажи льосів тогож таки Бальоґа в Будапештї і Монахові. Він заключає з клїентами такі інтереси, що вони не лиш тратили вкладки але й мусїли ще платити тяжкі грошеві кари, предвиджені австрийским законом про рати із 1878 р. Тож треба мати ся на осторозї перед робленем таких „інтересів“.

Поклади руди мідяної на Буковинї. Перед кількома днями викрив совітник гірничий Красуцкий значний поклад руди мідяної в Люізенталю. Відкрите отже викликало очевидно велике зацїкавлене головно в кругах буковиньских промисловцїв, як і взагалї у цїлого буковиньского населеня, бо з новим жерелом доходу буде край тим успішнїйше розвивати ся. З руди мідяної можна витворити металь міди і ріжні мідяні сполученя, яких вартість релятивно доволї значна. Проби відкритої мідяної руди відошлють — як зачуваємо — до гірничої академії в Пшібрамі, де би розслїдили склад міди. Відтак покаже ся, о скілько оправдані ті надії, які покладають на се відкрите.

Активоване уряду почтового в Ґлїтї. Дня 1. грудня 1904. р. буде активований в Ґлїтї (полїт. повіт: Гурагумора, судовий повіт: Солка) новий уряд почтовий а складниця почтова буде знесена. Круг доручуваня обнимати ме громади Ґлїт і Лїхтенберґ. Рівночасно установляє ся в громадї Лїхтенберґ окрему місцеву службу, яка доручувати ме надіслані листи. Посаду почтової експедиторки дістане жена надучителя Ґабріеля Ткачик.

З ради культури краєвої. Президент ради культури краєвої риц. Фльондор звернув ся до Є. Е. мінїстра рільництва ґр. Бікоа, що має намір ему представити і повідомити его про важні аґрарні відносини на Буковинї. М. п. просив президент ради культури краєвої о попиране краєвої виставки, яка мала б відбути ся в р. 1906 і о підвисшене субвенциї, призначеної на те, щоби зарадити нуждї в Буковинї. Є. Е. ґр. Бікоа приобіцяв, що буде старати ся полагодити обі справи. — Мінїстерство рільництва признало буков. радї культ. краєв. 5.000 кор. субвенциї на подорожи еї делеґатів.

Просьба. Ученик І. кл. II. ц. к. ґімназиї в Чернівцях Евзевій Чернявский, син бідного півця церковного з Руского Банилова, приневолений задля слабих пот з двох предметів заплатити оплату шкільну 40 корон. Тато нїяким чином не може сих гроший роздобути, таксамо й знані черновецкі добродїї, що саме сего мусїли більше жертвувати для нашої молодїжи. Тому уклінно просимо вп. Русинів в краю, чим скорше скласти на покрите тих 40 корон для сего бідного а гідного ученика, бо є надія, що він таки відповість своїм обовязкам і не змарнує ся. Всякі датки, які будуть виказані в „Буковинї“, просимо посилати на руки о. професора релїґії Евгенія Семаки, Чернівцї, ул. Емілїї 8.

Господарскі вандрівні виклади. За спонукою ради культури краєвої викладає надучитель Александер Суган по ріжних місцевостях про пчільництво, и ім.: в Боянах викладав вже в недїлю дня 27. с. м., д. 4. грудня буде викладати в Цуринї, д. 11. грудня в Магалї а д. 18. грудня в Молодїї о 1. год. в полудне.

Російскі дезертири. До краківскої полїциї зголосило ся около 300 дезертирів, де з ними списано протокол. Число збігцїв, котрі безпосередно переїхали через Краків, обчисляють на 4000.

Дрібні вісти. Дня 24. с. м. заручив ся слухач теольоґії п. Тит Барбір з панною Стефанїєю Манастирскою, дочкою совітника консисторского о. Алекс. Манастирского. — Дня 21. с. м. утопив ся в Прутї семилїтний хлопець Николай Адам з Ленковець. Хлопець совгав ся на тонкім ледї, який під ним заломав ся. На другий день знайшов его нещасливий батько вже неживим. — З причини страйку вуглевих робітників склади вугля на віденьскім двірци желїзничім так переповнені, що желїзниця дальших висилок вугля не приймає. Страйк робітників, які працюють у приватних підприємцїв закінчив ся. — Після статистичних даних, які зібрала львівска рада шкільна окружна учащає там в сїм роцї домійских шкіл 6990 дївчат і 7648 хлопцїв, т. є. разом 16.338 дїтий.

Перемиский дївочий лїцей. Мінїстер просьвіти надав І. клясї руского дївочого лїцею в Перемишли, який удержує товариство „Руский інститут для дївчат“ в Перемишли право публичности на р. шк. 1904/5.

На „Народний Дім“ зволили дальше зложити Вп. Панове: членьскі вкладки зложили: Тит Козак, Михайло Таранттул, Кость Цурканович, Партемій Данчул, Юрій Гнїдий, Юлїян Цурковский, Іван Григорійчук, Іван Савіцкий, Кость Шинкарюк 10 кор., Бронїслава Клим, Николай Ґелка, Володислав Кукелка, др. Мирон Кордуба, Гаврило Товстюк і Кость Павнель по 4 кор., др. Литвинович 2 кор., Юрій Кавуля, Казимир Петращак, Пант. Клим, Николай Ґелка по 5 кор., Іван Шадковский 12 кор., Корнило Данилюк 30 кор., др. Стефан Гординьский і Онуфрий Ілюк по 40 кор., Дмитро Тарунґул 6 кор.

Упрашаю всїх тих Вп. Панів, котрі замовили собі і одержали **Словар Ом. Поповича,** аби зволили ласкаво в найкоротшім часї прислати за него гроші, бо наближає ся речинець, в котрім треба покрити кошта виданя книжки. — З поважанем *Ів. Захарко.*

Із ради державної.

(Тел.)

Віденъ, (29.). На нинїшнім засїданю парляменту дебатовано дальше над заявою правительства. Венцель Груби заявляє, що теперішна полїтична ситуация — се чистий civculus viliosus, із якого прямо нема виходу, але сего не можна уважати провиною Чехів.

Склад товарів Б. Бальтінестра молодшого

Чернівці, улиця Головна-Енценберґа ч. 3.

Отсим подає до відомости що вже надійшли артикули осенні.

Обув. Склад ц. к. ґоудиярскої фабрики обуви Ф. А. Попера як також Чапека. Найбільший вибір ріжнородної обуви для панів, пань, і дітий. Черевики з Chevreaux, Corcalf, з телячої сатинованої шкіри і т. и. Черевики до ношеня дома і до турнованя. Все з найліпшої сорти.

Товари футряні. Найбільший вибір дамских боа, як також всілякого рода зарукавків. Послідна новість. Шапки для хлопців, перскі кучми і иньші суконні шапки.

Товари зимові і вовняні. Правдиве Єґеровске і Д-ра Лямана біле, рукавички, огрівачі пульсів і колін, огрівачі стін, паньчохи правдиві вовняні, хусточки, онучі. чепці і. т. и. для пань, панів, дівчат і дітий.

Конфекция блюзок Ґольфа і камізельок для пань, панів, дітий, дівчат, до того жакети і чепці.

Капелюхи. Самостійна продаж капелюхів з ц. к. надвірних фабрик капелюхів І. Г. Іта у Відни, і Осипа Ніхлера і Синів в Ґрацу Борсоліна в Александриї. Найбільший вибір капелюхів Габіґа, найліпших і найдешевших фабрикатів з фільцу, льодену, плішу і т. п. в ріжних фасонах. Цилїндри і кляки після найновійшої моди

Шапки найновійшого фасону для пань, панів, дівчат, хлопців і дітий.

Краватки і біле після найновійшої анґлійскої моди. Сорочки мужескі, білі і в ріжних красках найліпшого рода, модні ковнярики, маншети і хусточки до носа.

Артикули до польованя. Револьвери, рушниці найріжнороднійшої конструкциї і амуніция. Кальоші і черевики до снїгу найліпших виробів.

Артикули до подорожи, ташки з замочками або без них, валїзи, пуделка на капелюхи, пледи, мішочки на біле, парасолї, кошики на начине, нецесарія, коци і т. и. шкіряні товари.

Склад дамских і мужеских американьских черевиків незрівнаної якости виробу Гатгавая Зоуле і Гарінґтона в Бостоні.

Мінцер і Шехтер

торговля товарів дамскої і мужескої конфекциї

Чернівці, Ринок

(в забудованю маґістрату) напротив „Буковиньскої Щадниці“.

Найбільший вибір

зимових артикулів як черевиків, капелюхів фільцових зарукавків, боа, шапок і біля, системи Єґера, ковнїриків, маншетів, краваток, рукавичок, паньчіх, перфумів, куфрів до подорожи і т. д.

Найдешевші і сталі ціни.

Фабричний склад 57 (3—12) с. н.

найліпших петербурских кальошів і черевиків до снїгу для пань, панів і дітий.

Замовленя з провінциї виконують ся сейчас точно і дешево.

Ціни їзди до Америки

першоклясовим поспішним і почтовим парівцем. — Їзда через океан тріває 6 день. 46 (9—12) с.

Проста лінія без пересїданя.

Ціни їзди III. клясою:

з **Гамбурґа** до **Ню Йорку** поспішним парівцем „Deutschland“ К. 212
парівцями: „Moltke“ „Blücher“ „Hamburg“ . . . . . „ 190
а всїма иньшими парівцями . . . . . „ 166
з **Антверпії** до **Канади** (Quebec). . . . . „ 130

розуміє ся з цілим утриманем через час їзди на корабли. — Всяких иньших інформаций що до їзди в **Полудневу Америку, Африку** як також їзди для приємности **по середземнім морю** уділяє концесіоноване ц. к. міністерством справ внутрішних **бюро подорожне** (лінія Гамбурґ—Америка) в Чернівцях,

Герман Мітельман, улиця Ратушева ч. 11.

10 дека чеколядових обламків 10 кр.
1 кільо „ „ 95 „

Ручить ся за чистість, без мучної перемішки. 51 (6—24)

До набутя в торговли делїкатесів

Кароля Шіфера

Чернівці, улиця Темплї число 1.

КАНЦЕЛЯРИЯ

друкарні товариства „Рускої Ради“

отворена

в недїлю і сьвята від 1/2 10 до 11 год. рано

Зміна льокалю.

Адвокатска канцелярия

Др-а Т. Бендевского

містить са від 1. грудня 1904

при ул. Рошівскій ч. 10.

(Телефон ч. 147.) 59 (3-4)

Друкарня „Рускої Ради“

виконує

всїлякі роботи друкарскі

скоро і дешево.

Філія в ЧЕРНІВЦЯХ

ул. Ратушева ч. 17.

50 (6—10) с.

З котвицею скриночки до будовлей і мостів.

Скриночки з якором, що взаїмно після пляну доповняють ся все суть **найприємнійшою забавою дітий;** але они своїми **величавими будівлями і мостами** і дорослим дають займаву розривку і не повинні хибувати при жадних Різдвяних подарунках. Скриночки на мости готові до ч. 22 мість стільки прегарних взірців до будови мостів, що кождий, маючи вже скриночку з камінцями до будови, повинен собі їх в доповнене докупити. Близше о тім, як і о нових укладових забавах **Сатурн і Метеор** узнає кождий з ілюстрованого цінника, що висилаєсь даром і оплачено, При закупні жадати лиш **скриночки із славною маркою котвиця,** бо всї другі суть лиш **наслїдуванєм Ріхтерівского оригінального фабрика та.** На складі по всїх складах забавкових товарів в краю і за границею

Ф. Ад. Ріхтер і С-пка

королївски надворні доставці

Контора склад: Operngasse 16. Wien. Фабрика: XIII/1 (Hietzing), Rudolfsstadt, Nürnberg, Olten, Rotterdam, St. Petersburg, New-York.

55 (2—?)

Вже вийшов богато ілюстрований

Календар „Рускої Бесїди“

на рік 1905

і можна єго набути в друкарні „Рускої Ради“ по **60 сотиків**, а з пересилкою **70 сотиків**.

При більшім закупні відповідний опуст.

Кождий курець, повинен жадати руских паперців циґаретових **„Козак“, „Кобзар“, „Гуцул“.** 53 (8—26) Трубки циґаретові: **„Козак“, „Федькович“.** всюди до набутя!

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях. За редакцию відповідає Іван Захарко.
З друкарні товариства „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.